

Osebno pismo Aleksandru Sturdzi

(Ljubljana, 18./30. marec 1821)¹

Dragi moj Sturdza,² nisem pričakoval, da vam bom primoran predati vesti, ki jih vsebujejo priloge. Preberite jih. Ostanite mirni. In presodite obžalovanja vredne dogodke, ki nam jih sporočajo, kot človek, ki hoče dobro, a ki to hoče le na tiste načine, s katerimi se lahko stori dobro.

Cesar je močno nasprotoval njim ki jih je princ Ipsilandis³ domnevno hotel uporabiti za osvoboditev Grčije. Kako v času, ko Evropi z vseh strani grozijo revolucionarni izbruhi, ne prepoznamo v tem, ki je izbruhnil v dveh kneževinah, istega učinka enakih subverzivnih principov, enakih vodil, ki na en polotok vlečejo nesreče vojne in vojaške okupacije, na drugega pa pogubo, celo veliko strašnejšo od demagoškega despotizma?

Če sta izvor in narava vstaje, ki se je princ Ipsilandis namerava lotiti, takšna, je za nesrečne Grke vse izgubljeno, razen če božja Previdnost s svojimi nasveti ne razsvetli mož, ki so poklicani, da ukrepajo in pri resničnem izviru ustavijo to povodenj katastrof. Mi smo

¹ Kapodistrias je pričujoče pismo napisal med svojim bivanjem v Ljubljani (med 8. januarjem in 14. majem leta 1821), kjer je bil kot zunanji minister Ruskega imperija v vlogi predstavnika ruske delegacije udeležen na ljubljanskem kongresu, drugem izmed treh kongresov Svete alianse. Cilj kongresa je bilo zatrtje posameznih središč revolucionarnih nemirov, ki so se v obdobju po Napoleonu izoblikovala po evropskih državah. Kapodistrias je moral kot predstavnik ruske delegacije torej do separatističnih teženj narodov, živčih v okviru Osmanskega cesarstva, uradno zavzeti odklonilno stališče. Tako je v njegovih pismih kritična ost usmerjena tudi v grške vstajnike, ki so se pod vodstvom Aleksandra Ipsilandisa 21. februarja 1821, torej prav med Kapodistriasovim bivanjem v Ljubljani, uprli osmanskim oblastnikom. Pričujoče pismo (zlasti osrednji del) pa je v tem oziru pomembno zato, ker je iz njega razviden Kapodistriasov osebni odnos do grških vstajnikov.

² Aleksander Sturdza (rom. Alexandru Sturdza, rus. Александр Скарлатович Стурдза) je bil ruski publicist in diplomat romunskega rodu, rojen leta 1791 v moldavskem mestu Iași. Njegova rodbina je bila povezana z moldavskimi knezi in s fanariotskimi rodbinami iz Konstantinopla. Leta 1802 so morali Sturdzevi zaradi otomanske nevarnosti zapustiti domači kraj, zato je Aleksander izobrazbo pridobil v Nemčiji in Rusiji. V rusko diplomacijo je vstopil leta 1809 in na dunajskem kongresu (1814-15) deloval kot Kapodistriasov tajnik. Spričo svojih grških korenin in prijateljstva s Kapodistriasom je bil velik filhelen in podpornik grških vstajnikov.

³ Aleksander Ipsilandis (gr. Αλέξανδρος Ψηλάντης) je bil rojen leta 1792 v pomembni fanariotski rodbini v Konstantinoplu. Ob izbruhu vojne med Ruskim in Osmanskim imperijem leta 1805, je z družino zapustil Konstantinopol in se zatekel v Ruski imperij. Tam je pridobil izobrazbo in se naučil ruskega, francoskega, nemškega in romunskega jezika. Leta 1808 je vstopil v carsko vojsko in se na ruski strani bojeval v napoleonskih vojnah, dokler ni v bitki pri Dresdnu (1813) izgubil roke, kar pa ni pomenilo preobrata v njegovi vojaški karieri. Nasprotno, po vojni je bil povišan v polkovnika, leta 1817 (pri svojih 25 letih) pa v generalmajorja. Leta 1820 postal vodja *Prijateljske bratovščine* (gr. Φιλική Εταιρεία), in sicer šele po tem, ko je to mesto zavrnil Kapodistrias. Ipsilandis je tako odigral vodilno vlogo v pripravi grške vstaje in slednjič tudi v njeni izvedbi.

napravili, kar nam sta nam nalagala nuja in človeškost. Princu Ipsilandisu in izgubljenim možem okoli njega smo ponudili rešilno vrvo. Več nismo mogli storiti.

A če je po drugi strani Gospod, ki je edini razsodnik usod ljudstev in narodov, v svojih nedoumljivih sklepih odločil, naj se Evropa v tem trenutku vsesplošne krize reši z *žrtvovanjem naše nesrečne domovine ali z njenim ponovnim vstajenjem*, se bo Gospodova volja izpolnila.

To so dejstva, ki nas bodo razsvetlila. Princ Mihail Sutsos⁴ in vsi Moldavijci so se izrekli za vstajo. Ne vem, kaj se bo zgodilo na Vlaškem, toda videti je, da se bodo kajmakami⁵ princa Kalimahija, novega *hospodarja* prav tako izrekli za vstajo in govori se, da tudi princ Kalimahi sam princu Ipsilandisu ne bo odrekel sodelovanja.

Več o tem nam do tega trenutka ni znanega. Z zares živo nestrpnostjo pa vsak hip pričakujem sla iz Konstantinopla in novice od M. Pinija.

Vas bom sproti obveščal. Medtem pa naj vaš modri uvid pretehta velika vprašanja, ki jih utegnejo odpreti verjetni nasledki dogodkov, katerih zvesto podobo imate pred očmi. Sporočite mi svoje mnenje.

Po prvem slu vam bom odgovoril na vašo zadnjo depešo. Vračam vam pismo, ki ji je bilo pripeto, in vas v isti sapi obveščam, da se mi je (sc. depeše) ni zdelo potrebno vzeti iz predala, četudi je starejša od dogodkov, s katerimi je povezana.

Prijazne pozdrave vsem vašim, poljub na roko Gospe Sturdza, vam pa objem iz duše in srca. Vaš vdani.

Prevod in komentar: Sara Križaj, Rok Kuntner, Kajetan Škraban

⁴ Mihail Sutsos (Μιχαήλ Σούτσος), 1784–1864, moldavski vladar iz vrst Fanariotov in podpornik Prijateljske bratovščine.

⁵ Kajmakam je bil v Osmanskem imperiju predstavnik osrednje oblasti (sultana) na lokalni ravni. V pričujočem sobesedilu pa so gotovo mišljeni vazali moldavskeva *hospodarja*, tj. kneza Aleksandra Kalimahija.